

Podstawa prawna

Historia | klasa 4

Obowiązek przedstawienia wymagań

Art. 44b ust. 6 pkt 1 oraz ust. 8 pkt 1-3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 881, ze zm.) zobowiązuje nauczyciela do sformułowania wymagań oraz poinformowania uczniów i ich rodziców na początku każdego roku szkolnego o:

- wymaganiach niezbędnych do otrzymania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych, wynikających z realizowanego programu nauczania;
- sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych;
- warunkach i trybie otrzymania rocznej oceny klasyfikacyjnej wyższej niż przewidywana.

Program nauczania i statut szkoły

Art. 44b ust. 3 i 10 tej ustawy wiąże ocenianie z podstawą programową i realizowanym programem nauczania, a szczegółowe zasady oceniania pozostawia statutowi szkoły. Podręcznik i propozycja wydawnictwa są materiałami pomocniczymi. Samo zamieszczenie PDF-u nie potwierdza poinformowania uczniów i rodziców.

Dostosowanie wymagań i skala ocen

Art. 44c ustawy oraz § 2 rozporządzenia MEN z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2572, ze zm., w tym Dz.U. z 2026 r. poz. 1122) wymagają dostosowań do potrzeb i możliwości ucznia w przypadkach wskazanych w przepisach. § 7 ust. 1-2 określa pięć ocen pozytywnych: celującą (6), bardzo dobrą (5), dobrą (4), dostateczną (3) i dopuszczającą (2). Te poziomy opisuje niniejszy dokument.

Przepisy źródłowe: [ustawa o systemie oświaty](#); [rozporządzenie - tekst jednolity](#); [zmiana obowiązująca od 1.09.2026 r.](#)

Zakres i wynik przeglądu

Historia | klasa 4

Podręcznik lub program: Wczoraj i dziś

Sprawdzono obecność wymagań dla wszystkich pięciu ocen pozytywnych. Dalsza część zawiera wymagania nauczyciela lub wydawnictwa, po zmianach opisanych poniżej. Opisy oceny 1 pominięto.

Zasady stosowania

- Ocena śródroczna dotyczy zakresu przewidzianego i zrealizowanego do klasyfikacji śródrocznej, a roczna obejmuje osiągnięcia z całego roku. Kumulację wymagań stosuje się zgodnie z opisem poziomów w materiale źródłowym.
- Ocena celująca dotyczy bardzo wysokiego opanowania wymagań realizowanego programu. Konkurs ani wiedza spoza tego programu nie mogą być jedyną drogą do uzyskania tej oceny; odrębne uprawnienia laureatów wynikają z art. 44j ustawy.
- Pisemne prace domowe w klasach IV-VIII są nieobowiązkowe i nie otrzymują oceny. Nauczyciel sprawdza wykonaną pracę i przekazuje informację zwrotną. Ich wykonywanie może podwyższać roczną ocenę tylko wtedy, gdy przewiduje to statut; praktyczno-technicznych prac domowych nie zadaje się (§ 12 i § 12a).
- Przy ustalaniu rocznej oceny uwzględnia się także zaangażowanie w doświadczenia edukacyjne przewidziane w podstawie programowej (§ 9 ust. 3).

Uwagi do tego materiału

Zachowano źródłowe wyróżnienia szarym tłem i gwiazdkami. Nauczyciel powinien potwierdzić ich znaczenie; treści fakultatywne mogą warunkować ocenę tylko wtedy, gdy należą do realizowanego programu i zostały wcześniej wskazane uczniom.

Klasa IV w roku 2026/2027 realizuje podstawę z 11 marca 2026 r. (Dz.U. poz. 378, ze zm.). Materiał wymaga potwierdzenia zgodności z przyjętym w szkole programem, także w zakresie doświadczeń edukacyjnych.

Zmiany: Zachowano merytoryczne wymagania źródłowe; dodano podstawę prawną i zasady stosowania.

Do zamknięcia weryfikacji pozostaje porównanie ze statutem szkoły i zatwierdzonym programem oraz potwierdzenie sposobów sprawdzania osiągnięć i procedury uzyskania wyższej oceny. Tych dokumentów nie dostarczono.

Źródło: wymagania edukacyjne 2026_2027/historia/klasa 4 wymagania historia.odt

Wymagania na oceny do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 4

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I. Z historią na Ty						
1. Pierwsza lekcja historii	• różne znaczenia słowa historia (opowieść, przeszłość, nauka) • historia jako nauka o przeszłości • historia a baśnie i legendy • dlaczego warto uczyć się historii i czego uczymy się na historii, • znaczenie pojęć: przeszłość, baśń, legenda, historia	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: historia, przeszłość • odróżnia przeszłość od współczesności • potrafi krótko scharakteryzować, czym są baśnie i legendy	• poprawnie posługuje się pojęciami: historia, baśń, legenda • podaje przykłady postaci legendarnych i historycznych • przedstawia, czym zajmują się historycy	• wyjaśnia, czym jest historia i dlaczego ją poznajemy • potrafi wskazać elementy prawdziwe i fikcyjne w opowieściach	• wyjaśnia znaczenie uczenia się historii dla współczesnego życia • samodzielnie odróżnia historię od fikcji literackiej • podaje przykłady legend i baśni oraz wskazuje ich cechy	• samodzielnie i trafnie analizuje różnice między historią, legendą a fikcją literacką • porównuje różne formy przekazywania wiedzy o przeszłości (historia, opowieści, legendy)
2. Historia – nauka o przeszłości	• źródła historyczne, ich przykłady oraz podział • historia a archeologia • metody badania wiarygodności źródeł • związki przyczynowo-skutkowe • znaczenie pojęć: źródło historyczne, archeologia, przyczyna, skutek	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: archeologia, źródła historyczne • rozumie, że źródła nie zawsze mówią prawdę	• rozróżnia pracę historyków i archeologów • wyjaśnia, czym są przyczyny i skutki • dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych	• rozumie różnicę między historią a archeologią • wskazuje różne przykłady materialnych źródeł pisanych i niepisanych • z pomocą nauczyciela ocenia, czy źródło jest wiarygodne	• omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów • dzieli źródła pisane i niepisane na podkategorie • wyjaśnia, jak sprawdza się wiarygodność źródeł	• samodzielnie ocenia wiarygodność źródła, uwzględniając autora oraz cel i kontekst historyczny jego powstania
3. Historia mojej rodziny	• znaczenie pamiątek rodzinnych i opowieści	• z pomocą nauczyciela poprawnie posługuje	• poprawnie posługuje się pojęciami: drzewo	• poprawnie posługuje się pojęciem:	• wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych	• samodzielnie porządkuje zebrane informacje o historii

	jako źródeł do historii rodziny • drzewo genealogiczne jako sposób przedstawienia historii rodziny • tradycje rodzinne jako czynnik łączący członków rodziny • znaczenie pojęć: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie, genealogia, tradycja rodzinna	się pojęciami: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie • podaje przykłady pamiątek rodzinnych	genealogiczne, tradycja rodzinna • z pomocą nauczyciela przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny lub wybranej postaci (historycznej lub literackiej) • podaje przykłady tradycji rodzinnych	genealogia • wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych dla zachowania historii rodziny • poprawnie odczytuje proste drzewo genealogiczne	i ich rolę w przekazywaniu historii • omawia, jak tradycje rodzinne budują więzi między pokoleniami • samodzielnie tworzy proste drzewo genealogiczne • potrafi opisać historię swojej rodziny na podstawie drzewa genealogicznego	własnej (lub wybranej) rodziny w uporządkowaną opowieść • wyjaśnia rolę tradycji rodzinnych w budowaniu tożsamości i więzi międzypokoleniowych
4. Czas w historii	• chronologia i przedmiot jej badań • oś czasu i sposób umieszczania na niej dat • prehistoria i epoki historyczne oraz ich daty graniczne • cyfry rzymskie i arabskie • znaczenie pojęć: chronologia, oś czasu, stulecie, tysiąclecie, wiek, nasza era i czasy p.n.e., epoka historyczna	• z pomocą nauczyciela używa pojęć: oś czasu, tysiąclecie, stulecie, wiek • z pomocą nauczyciela tworzy prostą oś czasu	• poprawnie posługuje się pojęciami: chronologia, okres p.n.e. i n.e., epoka historyczna • zamienia cyfry arabskie na rzymskie • porządkuje epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie	• poprawnie odczytuje informacje z osi czasu • rozróżnia epoki historyczne • biegle odczytuje i zapisuje daty z wykorzystaniem cyfr rzymskich i arabskich	• poprawnie posługuje się osią czasu i umieszcza na niej wydarzenia • wyjaśnia okoliczności ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery • zna ramy czasowe epok historycznych i rozumie ich uznaniowość	• charakteryzuje główne epoki historyczne
5. Obliczanie czasu w historii	• obliczanie upływu lat między wydarzeniami z n.e., p.n.e. i obu er	• z pomocą nauczyciela określa, w którym wieku rozegrało się	• poprawnie wskazuje wydarzenie wcześniejsze w czasach p.n.e.	• określa początek i koniec wieku	• oblicza upływ czasu między wydarzeniami, w tym na przełomie	• przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych

	określanie, w którym wieku doszło do danego wydarzenia	dane wydarzenie oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach jednej ery	oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach obu er	poprawnie umiejscawia wydarzenia z obu er na osi czasu	obu er	
Rozdział II: Mała i duża ojczyzna						
1. Mieszkamy w Polsce	- wspólnota państwowa (państwo) i wspólnota narodowa (naród) - polskie symbole narodowe i ich funkcje - polskie święta państwowe i ich funkcje - symbole UE - znaczenie pojęć: wspólnota, państwo, naród, ojczyzna, patriotyzm, symbole narodowe, Polonia	- z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: państwo, naród, ojczyzna, patriotyzm, symbole narodowe - rozpoznaje polskie symbole narodowe - wskazuje na mapie Europy Polskę	- poprawnie posługuje się pojęciami: wspólnota, Polonia - przedstawia polskie symbole narodowe - identyfikuje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn	- wyjaśnia, czym jest wspólnota państwowa i narodowa - przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych	- wyjaśnia znaczenie świąt państwowych dla budowania wspólnoty i podaje przykłady świąt - wyjaśnia znaczenie symboli narodowych dla wspólnoty narodowej i państwowej - wyjaśnia znaczenie symboli UE dla mieszkańców Polski	- analizuje znaczenie narodu w historii i współczesności - rozumie znaczenie symboli Unii Europejskiej w kontekście integracji europejskiej
2. Moja mała ojczyzna	- duża a mała ojczyzna - małe ojczyzny i ich tradycje - różnice kulturowo-historyczne między regionami (języki, obyczaje, stroje ludowe) - znaczenie pojęć: mała ojczyzna, region	- z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: region, mała ojczyzna, duża ojczyzna - podaje nazwę regionu, w którym mieszka, i wskazuje go na mapie Polski	- rozumie, że różne regiony Polski mają inne tradycje i zwyczaje - podaje proste przykłady tradycji lokalnych	- analizując mapę, wymienia główne regiony Polski oraz wskazuje ich położenie - rozumie różnicę między małą i dużą ojczyzną - wskazuje różnice kulturowe i historyczne między regionami	- wyjaśnia znaczenie obrzędów, tradycji i zwyczajów regionalnych dla budowania wspólnoty i wskazuje ich odmiennosc w różnych częściach Polski - omawia regiony Polski	- porównuje tradycje i kulturę różnych regionów Polski - omawia rolę gwary i dziedzictwa regionalnego
3. Historia mojej okolicy	poznawanie historii lokalnej	rozumie, czym są zabytki i dlaczego są	z pomocą nauczyciela rozpoznaje ślady	wymienia postacie szczególnie zasłużone dla	samodzielnie rozpoznaje ślady	samodzielnie odczytuje ślady

	- plan miasta jako źródło do historii lokalnej (zabytki, pomniki, patroni ulic i instytucji) - legenda jako źródło do historii regionalnej - zabytki i ich znaczenie	ważne z pomocą nauczyciela wskazuje zabytki w swoim miejscu zamieszkania	przeszłości w swojej miejscowości - podaje przykłady działań, które pomagają poznawać historię lokalną - dostrzega ograniczenia legend jako źródeł historycznych	małej ojczyzny i identyfikuje formy ich upamiętnienia - rozumie znaczenie i konieczność ochrony zabytków historycznych w swoim regionie - wyjaśnia, czego można dowiedzieć się z legend	przeszłości w swojej miejscowości i podejmuje próby ich odczytania przedstawia legendy związane ze swoją okolicą i wskazuje w nich elementy poświadczone historycznie i fikcyjne	przeszłości w swojej miejscowości w oparciu o zebrane informacje przedstawia historię swojej okolicy
4. Jak korzystać z mapy historycznej?	- znaczenie mapy w pracy historyka - podobieństwa i różnice między mapą a planem - odczytywanie informacji z planu i mapy historycznej - odczytywanie skali i legendy mapy - znaczenie pojęć: mapa, plan, legenda, skala	- rozumie pojęcia: mapa, plan, legenda, skala - wymienia elementy mapy historycznej	- wyjaśnia, czym różni się mapa historyczna od planu historycznego - odczytuje podstawowe informacje z mapy i planu historycznego - poprawnie korzysta z legendy	- samodzielnie odczytuje informacje z mapy i planu historycznego - rozumie, czym jest skala i do czego służy - wyjaśnia znaczenie legendy mapy i poprawnie interpretuje jej symbole	- wyjaśnia, jak historycy wykorzystują mapy do badania przeszłości - wyciąga proste wnioski na podstawie mapy	- łączy informacje z mapy z innymi źródłami wiedzy - wyciąga trafne i złożone wnioski na podstawie mapy - podejmuje próbę stworzenia własnej mapy historycznej związanej z wybranym wydarzeniem lub procesem z historii małej ojczyzny
Rozdział III: Z najdawniejszych dziejów						
1. Jak żyli pierwsi ludzie?	- pochodzenie człowieka i jego ekspansja - życie człowieka pierwotnego - różnice między koczowniczym	- z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: koczowniczy i osiadły tryb życia, człowiek rozumny - opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym	- poprawnie posługuje się pojęciami: rewolucja neolityczna, Żyzyń Półksiężyc - opisuje początki rolnictwa i udomowienie	- wyjaśnia różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia - wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna - opisuje cechy	- wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia - wyjaśnia długofalowe skutki rewolucji	- analizuje znaczenie rewolucji neolitycznej dla rozwoju cywilizacji - wyciąga wnioski dotyczące zmian w sposobie życia człowieka

	a osiadłym trybem życia • początki rolnictwa i udomowienie zwierząt • znaczenie pojęć: człowiek rozumny, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna	a współczesnym	zwierząt • wymienia korzyści, które dały człowiekowi umiejętności uprawy ziemi i hodowli zwierząt	i umiejętności przodków człowieka rozumnego	neolitycznej • wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty	
2. Pierwsze cywilizacje	• życie w dolinach wielkich rzek • kształtowanie się pierwszych miast i państw • powstanie pisma • znaczenie pojęć: miasto-państwo, Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające • wskazuje na mapie obszar Mezopotamii • wyjaśnia zasadę oko za oko, ząb za ząb	• poprawnie posługuje się pojęciem: miasto-państwo • wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii i Babilonii • opisuje początki pierwszych miast i państw	• wyjaśnia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji • wyjaśnia, do czego służyło pismo w dawnych czasach • wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym • charakteryzuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji	• porównuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji • ocenia kary zawarte w Kodeksie Hammurabiego • uzasadnia znaczenie osiągnięć pierwszych cywilizacji dla późniejszych epok	• wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii
3. W starożytnym Egipcie	• Egipt jako przykład antycznej cywilizacji • znaczenie Nilu dla państwa egipskiego • warunki życia w starożytnym Egipcie • struktura społeczna starożytnego Egiptu • znaczenie pojęć: faraon, społeczeństwo	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: faraon, społeczeństwo (grupa społeczna) • wskazuje na mapie Egipt oraz Nil • opisuje warunki życia w starożytnym Egipcie	• wyjaśnia znaczenie Nilu dla rolnictwa, życia i rozwoju państwa • wymienia grupy społeczne w Egipcie	• charakteryzuje strukturę społeczną Egiptu • wyjaśnia zależność między warunkami przyrodniczymi a życiem ludzi w Egipcie • poprawnie opisuje własnymi słowami podstawowe role w społeczeństwie	• porównuje prawa i obowiązki różnych grup społecznych • wskazuje wady i zalety silnej pozycji faraona w Egipcie	• wskazuje podobieństwa i różnice między Egiptem a innymi cywilizacjami starożytnymi

				egipskim		
4. Osiągnięcia starożytnych Egipcjan	- osiągnięcia cywilizacji egipskiej - wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej - architektura, sztuka i nauka egipska - znaczenie pojęć: hieroglify, piramida, politeizm, mumifikacja, życie pozagrobowe	- z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: piramida, hieroglify - rozpoznaje podstawowe osiągnięcia starożytnego Egiptu (budowle, pismo, mumie) - opisuje wygląd piramid	- poprawnie posługuje się pojęciami: politeizm, mumifikacja, życie pozagrobowe - wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej - wyjaśnia, na czym polegała mumifikacja i jaki był cel tego procesu	- opisuje rozwój nauki egipskiej i jej znaczenie w życiu codziennym - podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan - opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy	- wyjaśnia, jak politeizm wpływał na życie Egipcjan - wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny	wymienia i charakteryzuje najbardziej znane dzieła sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutanchamona, popiersie Nefertiti, piramidy w Gizie)
5. Od hieroglifów do alfabetu	- powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji - ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu - znaczenie pojęć: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne	z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne	- rozpoznaje różne rodzaje pisma - wymienia najważniejsze korzyści związane z wynalezieniem pisma	- charakteryzuje znaczenie pisma dla rozwoju cywilizacji - wyjaśnia proces ewolucji pisma (od piktogramów do alfabetu) - wyjaśnia rolę Fenicjan w stworzeniu alfabetu	- wskazuje związki między rozwojem pisma a rozwojem państw i społeczeństw - porównuje różne rodzaje pisma i wskazuje ich zalety oraz ograniczenia - porównuje znaczenie pisma w czasach starożytnych i współcześnie	- sytyuuje w przestrzeni obszary związane z rozwojem pisma (Mezopotamia, Egipt, Fenicja) - ocenia znaczenie wynalezienia alfabetu dla rozwoju komunikacji i kultury
Rozdział IV: W starożytnej Grecji						
1. Świat starożytnych Greków	- warunki geograficzne Grecji - fundamenty wspólnoty greckiej - wierzenia Greków	- z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Hellada, Hellenowie, mit, heros - z pomocą nauczyciela opisuje warunki	- poprawnie posługuje się pojęciami: polis, mitologia - wskazuje na mapie Grecję i jej wyspy oraz	wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis)	porównuje warunki geograficzne Mezopotamii i Grecji i dostrzega ich wpływ na rozwój tych regionów	wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): pięta Achillesa itp.

	- i greccy bogowie • znaczenie pojęć: Hellada, Hellenowie, polis, mity, mitologia, heros	- naturalne starożytnej Grecji • wymienia najważniejszych bogów greckich	- otaczające morza • przedstawia wierzenia starożytnych Greków • wymienia czynniki łączące starożytnych Greków	• charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali	• opisuje znaczenie wierzeń i mitów w życiu Greków • wyjaśnia, jak mity greckie wpływały i wpływają na sztukę i literaturę	• wyjaśnia, jak mity greckie kształtowały sposób myślenia i wartości Greków
2. W starożytnych Atenach	• cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej • Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten • życie codzienne różnych warstw społecznych w Atenach • demokracja we współczesnym świecie • znaczenie pojęć: demokracja, obywatele, agora, Akropol, Partenon	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: demokracja, obywatele, agora • wymienia różne zajęcia mieszkańców Aten	• poprawnie posługuje się pojęciami: Akropol, Partenon • wskazuje na mapie Ateny • wymienia cechy ustroju Aten	• wyjaśnia, kim był Perykles • opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach • wyjaśnia, czym była demokracja ateńska (udział obywateli w podejmowaniu decyzji) • opisuje rolę Peryklesa jako przywódcy Aten • porównuje położenie obywateli, kobiet i niewolników w Atenach	• dostrzega podobieństwa i różnice między ustrojem Aten i Egiptu • podejmuje próby oceny ustroju Aten – wskazuje jego wady i zalety	• porównuje demokrację ateńską ze współczesnymi systemami demokratycznymi
3. Osiągnięcia starożytnych Greków	• najważniejsze dokonania sztuki greckiej: architektura, rzeźba • zasięg cywilizacji greckiej • znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi	• wymienia różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji • z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciem filozofia	• podaje przykłady greckich dokonań w zakresie architektury i sztuki • wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie	• przedstawia dokonania nauki greckiej • łączy czołowych greckich twórców i uczonych (Fidiasza, Sofoklesa, Pitagorasa, Hipokratesa, Sokratesa, Platona, Arystotelesa) z właściwymi polami aktywności	• omawia dokonania najważniejszych filozofów, wskazując podstawowe różnice między ich poglądami • wskazuje cechy charakterystyczne sztuki greckiej • wyjaśnia, jak filozofia	• podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę

	przedstawiciele - dokonania greckiej nauki - postacie: Fidiasz, Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras - znaczenie pojęcia: filozofia			wskazuje na mapie współczesnego świata zasięg cywilizacji greckiej	wpłynęła na sposób myślenia Greków o świecie i człowieku	
4. W greckim teatrze i na stadionie	- narodziny teatru greckiego - początki literatury: „Iliada” i „Odyseja”, - rola sportu w życiu starożytnych Greków, - starożytne i współczesne igrzyska olimpijskie - postacie: Homer - znaczenie pojęć: tragedia, komedia, epos, igrzyska, olimpiada	- z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: igrzyska, olimpiada - przedstawia rolę sportu w starożytnej Grecji - z pomocą nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki	- poprawnie posługuje się pojęciami: tragedia, komedia, epos - wyjaśnia, kim był Homer	- dostrzega i wyjaśnia różnice między tragedią a komedią - przedstawia treść Iliady i Odysei - przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich	- dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnym i antycznym teatrem - dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnymi i antycznymi igrzyskami - wyjaśnia genezę i znaczenie frazeologizmu: koń trojański	- opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi - ocenia rolę sportu w życiu Greków i jego znaczenie społeczne oraz religijne
Rozdział V: Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Jak powstało Cesarstwo Rzymskie?	- legendarne początki państwa rzymskiego - przemiany ustrojowe: królestwo, republika, cesarstwo - ekspansja terytorialna Rzymu - organizacja armii i rzymski legionista	- wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński, Rzym - z pomocą nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca - przedstawia uzbrojenie rzymskiego legionisty	- poprawnie posługuje się pojęciami: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy - przedstawia legendarne początki Rzymu - porządkuje	- wskazuje charakterystyczne cechy ustroju Rzymu w czasach królestwa, republiki, cesarstwa - opisuje ekspansję terytorialną Rzymu i jej przyczyny - charakteryzuje życie	- wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium - wyjaśnia, co doprowadziło do załamania potęgi Rzymu	- wyjaśnia różnice w rozumieniu pojęcia republika w antyku i współcześnie - przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski - analizuje przyczyny

	• kryzys i upadek Imperium Rzymskiego • znaczenie pojęć: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy		chronologicznie formy ustrojowe Rzymu • zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e. i 476 r. n.e.	i obowiązki rzymskiego legionisty • opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego	• wyjaśnia, jak była zorganizowana rzymska armia i dlaczego była skuteczna • przedstawia na mapie najdalszy zasięg imperium	upadku cesarstwa zachodniorzymskiego
2. W starożytnym Rzymie	• społeczeństwo starożytnego Rzymu: obywatele, patrycjusze, plebejusze, niewolnicy • życie codzienne i rozrywki w Rzymie • miasto Rzym jako stolica imperium • wierzenia Rzymian • znaczenie pojęć: patrycjusze, plebejusze, niewolnicy, triumf, amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum, triumf • z pomocą nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu	• poprawnie posługuje się pojęciami: patrycjusze, plebejusze, niewolnicy • wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały • charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego • charakteryzuje rozrywki starożytnych Rzymian	• wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem • opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum • wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw	• porównuje położenie patrycjuszy, plebejuszy i niewolników • podejmuje próby oceny położenia przedstawicieli różnych grup społecznych • opisuje Rzym jako centrum polityczne, społeczne i kulturalne imperium • wyjaśnia, jak wierzenia Greków wpłynęły na wierzenia Rzymian	• porównuje starożytny Rzym ze współczesnymi wielkimi miastami • porównuje rozrywki starożytnych Rzymian ze współczesnymi i poddaje je ocenie moralnej
3. Dziedzictwo Cesarstwa Rzymskiego	• romanizacja i jej skutki • prawo rzymskie i jego znaczenie • największy zasięg imperium i jego współczesne ślady materialne (architektura, drogi i monety) i niematerialne (języki	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt • z pomocą nauczyciela wymienia najważniejsze dokonania starożytnych Rzymian	• poprawnie posługuje się pojęciami: romanizacja, języki romańskie • wyjaśnia sens powiedzenia: Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu • wymienia przykłady materialnych śladów	• wyjaśnia, na czym polegała romanizacja • podaje przykłady wybitnych dzieł sztuki i architektury rzymskiej • przedstawia rolę prawa i okoliczności jego spisania w Rzymie • wyjaśnia, dlaczego Rzymianie przykładali	• wyjaśnia znaczenie łaciny dla rozwoju języków europejskich • podejmuje próby oceny procesu romanizacji z punktu widzenia imperium oraz mieszkańców prowincji • wyjaśnia, dlaczego	• opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie • ocenia, które z dokonań Rzymian było najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź • wyciąga wnioski

	romańskie, alfabet) • znaczenie pojęć: romanizacja, łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt, języki romańskie		imperium	dużą wagę do budowy sieci dróg	ślady oddziaływania Rzymu odnajdujemy poza jego granicami	dotyczące trwałości dziedzictwa rzymskiego
4. Początki chrześcijaństwa	• Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej • atrakcyjność chrześcijaństwa na tle religii rzymskiej • przyczyny prześladowania chrześcijan w Rzymie • ekspansja chrześcijaństwa • postać historyczna: Jezus z Nazaretu • znaczenie pojęć: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie, wolność religijna	• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie • dostrzega zasadnicze różnice między chrześcijaństwem a wierzeniami starożytnych Rzymian	• podaje przynajmniej jedną przyczynę prześladowań chrześcijan • charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa • sytuuje początki chrześcijaństwa we właściwym wieku	• poprawnie posługuje się pojęciem: wolność religijna • wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo było atrakcyjne dla członków różnych grup społecznych • wyjaśnia, jaką zmianę wprowadził Edykt mediolański	• opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie • analizuje przyczyny i skutki prześladowań chrześcijan • porównuje religię rzymską i chrześcijaństwo • analizując mapę, opisuje proces rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w imperium rzymskim	• potrafi uzasadnić atrakcyjność chrześcijaństwa dla różnych grup społecznych w Rzymie (np. niewolników, ludzi ubogich)